

02.05.2024

Dit artikel is exclusief voor jou als abonnee van De Limburger te lezen

Opinie: Heldere definitie van grensoverschrijdend gedrag is nodig

Jos Haartmans

Sedert het ontstaan van de MeToo-beweging in 2017 verschijnen aan de lopende band verhalen over grensoverschrijdend gedrag in de media. Frequent buigt een vaste kliek 'deskundologen' zich over diverse kwesties die vaak draaien om bekende personen die in hun gedrag grensoverschrijdend zouden zijn geweest.

Maar wat valt precies onder dit gedrag? Een wetenschappelijke geformuleerde en erkende definitie is er niet bij mijn weten. Het gaat in elk geval over ongewenst gedrag van een persoon, doorgaans iemand in een machtspositie, waarmee de ander niet instemt en waarbij deze zich zeer onprettig voelt en psychische schade oploopt. In volgorde van 'diagnostische zwaarte' denk ik aan seksueel misbruik en fysieke en psychische mishandeling.

Pesterijen

Ook regelmatige pesterijen, discriminatie, uitsluiting, intimidatie (dreigen, beschuldigen) en agressief getinte gedragsproblemen (schreeuwen, schelden, met dingen gooien, met deuren slaan, handtastelijkheden) en seksueel getint ongeremd gedrag (ongepast flirten, dubbelzinnige opmerkingen maken, intieme vragen stellen, geil staren en ongepaste digitale berichten versturen (bijvoorbeeld dickpics) maken deel uit van het arsenaal aan zeer kwetsend en denigrerend onfatsoen.

Bij het seksueel gerichte wangedrag zijn doorgaans vrouwen slachtoffer en is de dader vaak een man. Een fors aantal getraumatiseerde mensen heeft psychische hulp nodig. Velen blijven onzeker in werksituaties en/of relaties. De pathologie laat herbelevingen, angsten, psychosomatiek, minderwaardigheids- en schuldgevoelens en andere verstoringen zien.

Motieven

Motieven voor het doen van een melding verschillen. De een wil iets afsluiten, een ander wil lotgenoten steunen, de dader straffen of een schade claimen. Sommigen kiezen voor publiciteit. Vaak impliceert dit voor de vermeende dader – nog voordat de rechter zich uitgesproken heeft – de noodzaak tot terugtreden uit de functie en een geknakte carrière.

De drempel om iets 'grensoverschrijdend' te noemen wordt lager en het aantal meldingen stijgt. Het lijkt erop dat in toenemende mate 'slachtoffers' uit de anonimiteit (willen) treden. Ook is er een tendens dat men kennelijk sneller vindt dat een grens wordt overschreden. Omdat die grenzen een persoonlijke en subjectieve beleving zijn, is het wenselijk dat er een duidelijke definitie komt van de term 'grensoverschrijdend gedrag' omdat we nu vaak blijven hangen in de discussie 'wat nog normaal is en wat niet'.

Viespeuk

Beroepscultuur, werkpatronen en groepsbeleving spelen ook een rol. Een fysiotherapeut of huisarts die voor viespeuk wordt uitgemaakt na een meningsverschil of onvrede van een patiënt, een corrigerende botte opmerking in de

bouw, openlijk uitgekafferd worden in een klein bedrijf door een lomperik van een directeur; het zijn allemaal voorbeelden van gedrag in een grijs gebied. Maar als een leidinggevende met een fors bokito-gehalte door zijn of haar gedrag collega's ziek maakt en een angstcultuur creëert, wordt het een andere zaak en is psychologische behandeling geïndiceerd, ook voor die leidinggevende.

Meldpunt

Er is behoefte aan een heldere definitie van het begrip 'grensoverschrijdend gedrag', liefst met voorbeelden en gradaties alsmede daaraan verbonden consequenties en (straf)maatregelen. Een centraal meldpunt met een duidelijke toetsingsprocedure door een multidisciplinair team van gekwalificeerde deskundigen verdient de voorkeur boven de huidige situatie. Nu zijn we te zeer afhankelijk van persoonlijke referentiekaders. Werkculturen waarin sprake is van bevoordeling van familie of vrienden boven een beter gekwalificeerde (nepotisme), of van cliënten voor eigen belang (cliëntilisme) zijn er te veel.

Ook (intieme) relaties op de werkvloer, in het bijzonder tussen leidinggevenden en ondergeschikten, kunnen de werksfeer danig verzieken. Raden van bestuur die functioneren als slaggers die hun eigen vlees keuren of die bureaus inschakelen die via ondoorzichtige procedures aan waarheidsvinding proberen te doen, schieten tekort. Digitale cursussen met filmpjes die op de lachspieren werken, zijn geen oplossing. Alleen de makers worden daar beter van. Kortom, er is veel werk aan de winkel!

Jos Haartmans is psycholoog & praktijkhouder van Pobos BV Klinische Psychologie te Geleen.